క్షమించాను

"మిమ్మల్ని క్షమించాను"

* * *

చీకటి గదిలో ఆదిశేషయ్యగారు ఒంటరిగా యీజీ చెయిర్‌లో కూర్చుని ఆరాటంగా అటూయిటూ మెదుల్తుండగా, అప్పుడే బండీ దిగి, చేతిసంచితో, రేగిపోయిన జుట్టుతో కళావిహీనంగా వున్న ముఖంతో, తడబడుతున్న అడుగులతో లోపలకు ప్రవేశించిన శకుంతల వణుకుతూన్న చేతుల్తో లైటు వెలిగించి, ఆ దుర్భరస్థితిలో కూర్చునివున్న తండ్రినిచూసి నివ్వెరపోయి "అమ్మకి ఏలావుంది నాన్నా?" అని ప్రశ్నించింది ఆతృతగా.

ఆయన ఉలికిపడి, మ్లానవదనంతో అటుకేసి చూశాడు. కాని "వచ్చావా" అన్న ప్రశ్నార్థకం అందులో లేదు. ఇంత ఆదుర్దాగా వచ్చిన కూతురిని ఏమని సంబోధించి ఎం చెప్పాలో పాలుపోవడం లేదు. "నాన్నా" అంది కూతురు భయంగా. ఆయన అయోమయావస్థ యింకా ఎక్కువైంది. ఎడమచేతితో లోపలకు పొమ్మని సౌంజ్ఞ చేయటం మినహా ఏమీ ఆదరించలేక తడబడుతూ వూరుకున్నాడు. ఆమె తేజోవిహీనంగా ఓ క్షణం తండ్రిముఖంలోకి చూసి, సంచీ అక్కడే జారవిడచి, లేనిశక్తి తెచ్చుకుని, కంగారుగా లోపలకు వెళ్ళిపోయింది. ఆయన బలవంతంగా కళ్ళు మూసు

కున్నాడు. "మిమ్మల్ని క్షమించాను! మిమ్మల్ని క్షమించాను!
మిమ్మల్ని క్షమించాను ! ! !
కళ్లు తెరిచాడు. అయ్యో దీపం వెలుగుతోంది.

* * * *

డాక్టరు మందంగా నడిచి గేటు దాటి వెళ్ళిపోయాడు పార్వతిమ్మ మంచంమీద పడుకుని వున్న విశాలమైన గదిలో బెడ్ లైటు మాత్రం వెలుగుతోంది సన్నగా. ఆదిశేషయ్య గారు కిటికీదగ్గర నిలబడి గేటుమీదగా బయట చీకటిలోని శూన్యంలోకి చూస్తున్నాడు. డాక్టర్ రెండునిమిషాల క్రితం వెళ్ళిపోవడం అస్పష్టంగా కనిపించింది మసగచీకటిలో. చీకటి ప్రథమదశ, జీవితం చివరిదశ విషాదంగా వుంటాయి.

"చలి వేస్తోంది తలుపులు మూసివేయరూ?"

ఆయన చప్పున తలుపులు మూసివేసి వెనక్కు తిరిగాడు. నెమ్మదిగా భార్య మంచాన్ని సమీపించి దుప్పటి కప్పేదా?" అనడిగాడు ఆదరంగా. "వద్దు కాని పెద్దలైట్లు వెలిగించరూ?" అని ఆమె కోరింది బలహీన స్వరంతో.

"వద్దు. దీపం వెలుగు నీకు పరిశ్రాంతి కలిగిస్తుంది"

"అబ్బ చీకటిలోనే చచ్చిపోమంటారా ఏమిటి? యమదూతలు వచ్చే వైనం ముందుగనే కనుక్కుని మీతో కొన్ని కబుర్లు చెబుతాను"

కొంచెం ఆలోచించి, చేసేదిలేక, పెద్దలైటు వెలిగించి వచ్చి దగ్గరగా కూర్చున్నాడు.

"మీ ముఖం అంత దిగులుబడి వుందేం? డాక్టరేమైన చెప్పారా?" ఓ క్షణం తిరగకముందే. మళ్ళీ తనే ఓ మ్లాన

మందహాసం చేసి "మా అమ్మకు అమ్మవారు సాక్షాత్కా రించేవారట. అటువంటి సమయంలో పరమేశ్వరుడు గరళాన్ని నిర్లక్ష్యంగా మ్రింగినట్లు యితింత కర్పూరం మ్రింగివేసేది. ఓసారి అమ్మవారు మా అమ్మతో అందిట. "నీ అంత్యదశ దుర్భరంగానూ, నీ కూతురి అంత్యదశ సుఖపూరితముగానూ గడుస్తుందని."

"అబ్బ ఊరుకో—నీకు పుణ్యం వుంటుంది."

"అమ్మాయికి నాకు చెప్పకుండా ఎందుకు టెలిగ్రాం యిచ్చారు? పని కుర్రాడు చెప్పాడు లెండి."

"ఊరికనే.... సరదాకి"

నా జీవితంలో రెండే రెండు టెలిగ్రాములు వచ్చాయి. యీ విలాసానికి. ఒకటి అమ్మ చచ్చిపోయినప్పుడూ, రెండవది నాన్నపోయి బైరాగుల్లో కలిసినప్పుడూ, ఇప్పుడు అమ్మాయికి ఒక టెలిగ్రాము వెళ్ళింది.... రెం డ"

"పార్వతీ!"

ఆమె తక్షణం మాట్లాడ లేకపోయింది. గాద్గదిక కంఠంతో యిందాకటినుంచి మాట్లాడుతున్నదల్లా, పాడిదగ్గ వచ్చి ఆయాసపడుతూ పడుకుంది. ఆయన నిర్ఘాంతత యింకా వదిలిపోక చూసేసరికి వృద్ధాప్యంవల్ల కొంతా, జబ్బుచేత మరి కొంతా జీర్ణ రేఖలు స్థావరం ఏర్పరుచుకొన్న ఆ వదనంలో విషాదం కనీళ్ళు సెలయేరులా పారుతోంది. ఆ అశ్రువులు రక్తమిశ్రితములయినవి అయివుంటే, ప్రకృతి దేవత కొట్టిన కఠినమైన సుత్తి దెబ్బ సరిగా మస్తిష్కం మీద తగిలి వుండాలి.

"అబ్బా!" అందామె వేదనగా.

"ఏమిటి? ఏం జరిగింది?"

"నాలో ఏదో తుపాను చెలరేగింది."

"ఇంకా?" అని కేవలం మనసులో అనుకున్నాడాయన.

"ఆ తుపాను నీళ్ళకి నేలమీద మట్టి తడిసి, చెదిరి అడుగునవున్న గచ్చురాళ్ళు బయటపడుతున్నాయి."

"పార్వతీ! యిదంతా నీవు సరిగ్గా చూడ గలుగుతున్నావా?"

"ఆ! నేను చూసినంత స్పష్టంగా వివరించ లేకపోతున్నాను" అని ఆమె ఆకస్మికంగా తెల్లబోయి. "నా జీవిత కాలంలో నేను మీతో ఇంత చనువుగా, విపరీతంగా మాట్లాడనే లేదు. ఇంత జబ్బూ పడలేదు, ఒకరికి జబ్బుచేసినప్పుడు వారిచుట్టూ వున్నవారు సన్నిహితులూ అవుతారు. దూరంగానూ జరుగుతారు మనం ప్రథమావస్థలో వున్నాము. ఇది మీ ఔదార్యం" అంది.

ఆయన ఆలోచిస్తూ, బాధగా "నిజమే. నా జీవిత కాలంలో నిన్నెప్పుడూ దయగా చూడలేదు" అన్నాడు.

"నా మాటలకు ఆశ్చర్యపడుతున్నారా?"

"లేదు చెప్పు."

"మీరు చెప్పండి వింటాను."

మొదట ఆశ్చర్యపడినా, కొంత చెప్పాలనుకుంటూ భార్యముఖంలోకి ఏకాగ్రతతో చూశాడు.... ఈమెకు ఇప్పుడు యాభ య్యేళ్ళు సమీపించాయి. తనకన్నా అయిదేళ్లు చిన్న. ఇంచుమించు ముప్పయిఅయిదేళ్ళ క్రితం తనతో సంసార

యాత్ర ప్రారంభించడానికి వచ్చింది. తామిద్దరూ కలిసి ఎన్నో సుఖాలూ, కష్టాలు పడ్డారు. ఎన్నో అనుభవాలను ఎదుర్కొన్నారు. ఇన్ని సంవత్సరాల జీవితంలోనూ ఆమె తన మాట నెన్నడూ జవదాటలేదు. గనకెప్పుడూ ఎదురు చెప్పలేదు. క్రోధావేశంలో హింసించినా ఒక్కమాటయినా పన్నెత్తి పలకలేదు. ఈమె స్వాభిమానం మరచిపోయింది. తానే దైవం అని కొలిచింది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఆ అమాయకమైన శరీరంమీద చేయి చేసుకున్నాడు. తాను!

కష్టంమీద కన్నీళ్ళను నిగ్రహించుకుంటూ మళ్ళీ ఆలోచించసాగాడు ఈమె తన భార్య తనను మనస్ఫూర్తిగా ప్రేమించింది. ఒకసారి తనకేవో వ్యాధివచ్చి నెలల తరబడి మంచంమీద వున్నప్పుడు నిద్రాహారాలు మాని సపర్యలు చేసింది. తనకు తెలిసినంతవరకూ హిందూ సంప్రదాయం అంటె యిదీ అని ఆమెకు ఎవరూ నేర్పినట్లులేరు. ఇది అనాదినుంచీ అనుశ్రుతంగా వస్తూన్న స్త్రీ హృదయాలోచన పెట్టిన భిక్ష. ఈమె అందంగురించి తనకు వ్యామోహం లేదు. తాను యాభయి అయిదేళ్ళ క్రితం పుట్టినవాడు గావటంచేత సౌందర్యాన్ని గురించి ఆలోచించే అభ్యాసం తనకు లేదు. అప్పుడప్పుడూ పరాయివారి అందచందాలను గురించి ఆలోచించేవాడుగాని, సౌభాగ్యం అని లోకులు పిలుస్తారే. ఆ యీ లక్షణాలు ఆమెకు ఏ శక్తి అన్యాపదేశంగా ప్రబోధించిందో అటువంటిదే మరోశక్తి తనకు ఎవరూ యివ్వని హక్కులున్నట్లూ, అధికారం వున్నట్లూ, అది తన సొత్తూ అనీ బోధించి చలాయింపజేసింది. వాటిల్లో

కొన్ని మాత్రం తండ్రి దగ్గరనుంచీ అనాలోచితంగా నేర్చుకున్నాడు, ఆ రోజుల్లో తల్లిని హింసించేటప్పుడు ఆయనపై కోపగించినా కూడా.

తను ముప్ఫయి అయిదేళ్ళ సమిష్టి జీవితం ముగిసిపోయే తరుణం ఆసన్నమైంది. ఒకరాత్రి, రెండురాత్రులు యిలా వ్యథాపూరితంగా గడిచిపోతాయి. తరువాత దయలేని ఓ భూతంవచ్చి చిక్కబెడుతుంది. ఒకఎండిన మొండి ప్రానుమాత్రం జీవచ్ఛవంలా బ్రతుకుతుంది. ఈమె తన సహచారిణి .... ఈమెకు యింతవరకూ ఏలాంటి ఉపచారమూ చేసి ఎరుగడు. చేయాలన్న ఉబలాటం పొంగుపోతోంది ఇప్పుడు. కాని.... తామిద్దరూ ముసలివాళ్ళయారు. ఒకరి కొకరు తోడునీడగా, అండగా నిలవవలసిన సమయం యిది. చివరికి ఇలా అనుకున్నాడు: “ఇన్నాళ్ళనుంచీ యిది యిలా జరగాలి కాబట్టి జరిగిపోయింది. మా దాంపత్యం అనుకూలమైనదనే అంతా అనుకుంటూ వచ్చారు. ఎంతకాదనుకున్నా యిది నిజమేనని నా మనసుఘోషిస్తోంది. అబద్ధమని నన్ను నేనెందుకు మోసగించుకోవాలి? మా జీవితంలో లోటు ఏమీ లేదు, ఇది నా అదృష్టం”

ఈ చివరి ఆలోచన కలిగేసరికి యీ అదృష్టంలోని అంతరార్థంమనసుని కలచివేసి యిహ కన్నీళ్ళు నిగ్రహించుకోలేకపోయాడు.

“ఏడుస్తున్నారా?” అంది ఆమె అది చూసి.

“నినొక్క ప్రశ్న అడిగేదా?”

ఆమె ఓ నిట్టూర్పు విడిచి “మీరు యిదివరలో అనేక చిక్కు సమస్యలను ఎదుర్కొన్నప్పుడు ప్రతిసారీ నా సలహా

కోసం అనేక ప్రశ్నలు వేసేవారు. నేను అది పరమ భాగ్యంగా యెంచి నా బుద్ధినంతా వుపయోగించి నానాఅవస్థ పడి జవాబులు చెప్పి మీ ముఖంలో ఎటువంటి భావాలు మెదులుతున్నాయోనని ఆతృతగా చూసేదాన్ని. ఏనాటికైనా అక్కడ అసంతృప్తి చిహ్నం కనిపిస్తుందని నా ఆశ. కాని ఒక్కనాడూ మీ ముఖకమలం వికసించలేదు. ఒక్కసారి నా సలహా ప్రకారం ఆదరించలేదు. అసలు నా ప్రత్యుత్తరాలు వినాలన్న జిజ్ఞాసే కనిపించేది కాదు నాకు మీలో.... అని మీ ప్రశ్నలు కావు కేవలం స్వగతాలు.

"నేనడుగదలచుకున్న ప్రశ్నకు చేరువగా తీసుకు వచ్చావు ప్రస్తావన పార్వతీ! నువిప్పుడు పదిహేనురోజులనుంచి మంచంమీద పడివున్నావు మనమిద్దరం యీ స్థితికి లాక్కొబడివచ్చి ఇలా విచిత్రంగా కబుర్లు చెప్పుకుంటామని ఏనాడూ నేను అనుకోలేదు" ఆయన గొంతు జీరవోయింది. ఒక్క క్షణం కల్లోలమై వున్న మనసును పదిలపరచుకున్నాడు. "నేను నీ యెడల చాలా అపరాధాలు గావించాను అని తప్పనిసరిగా మగజాతి ఆభిజత్యంతో ఆచరించాను. కాని అన్ని సన్నివేశాలలోనూ నువ్వేనాడూ నా కెదురుతిరగటం లేదు. ఆ గడబిడలు జరిగిన మరునాడే నేను ప్రేమగా పలకరించేసరికి పరవశమై సర్వం మరచి నాతో కలిసిపోయేదానవు ఇంత ఓర్పు నీకెలా వచ్చిందీ? నేను అన్ని అత్యాచారాలు చేసినా నన్నలా ప్రేమించగలిగావు? చెప్పవూ?"

పార్వతమ్మ భర్తవంక విస్మయపాటుతో చూసింది. వెను వెంటనే "ఆమె ముఖంపాలిపోయింది. నేత్రాంచలాలలో

కొద్దిగా కన్నీరు చింది ఏటవాలుగా ప్రవహించింది కాని అది కొద్ది క్షణాలపాటు మాత్రమే క్రమక్రమంగా ఆమె ముఖం నిండా ఆనందంనిండి తేజోవంతమైంది. సంశయం నశించి దృఢనిశ్చయం ద్యోతకమైంది.

"ఈ ప్రశ్నకు జవాబు ఒక్క వాక్యంలో ఎలా చెప్పను? ఇలా రండి నాకు బాగా సమీపంలోకివచ్చి కూర్చోండి"

ఆయన మంచంమీద ఆమెకు మరీ చేరువగా జరిగి స్తబ్ధంగా చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

ఆమె చెప్పసాగింది.

"నేను యీ యింట్లోకి కాలు పెట్టటమే విచిత్రంగా జరిగింది. నాన్న యింటివిషయాలు అసలు పట్టించుకోకుండా వుండటమే కాకుండా నీటికీ మాటికీ అమ్మని చెయ్యి చేసుకుంటూ వుండేవాడు. అప్పటికి మట్టుకు ఆమె ఏడ్చి ఆయన మళ్ళీ తనను పలకరిస్తే సద్భాగ్యమని తలుస్తూ ఆయన అనుగ్రహం కోసం నిరంతరం సతమత మౌతున్నట్లునా కనిపించేది. నేను ఎప్పుడూ ఒంటిరిగా కూర్చుని ఆమె దుఃఖాన్ని గురించి అమాంకంగా ఆలోచించటమేగాని దగ్గరకు వెళ్ళి ఎప్పుడూ కలుగజేసుకోలేదు.... నాకు పద్నాలుగేళ్ళ వయస్సు వచ్చాక నా వివాహంకోసం అమ్మ ముప్పొద్దులా తాపత్రయపడేది. నాన్న మాత్రం ఏమీ పట్టించుకోకుండా నిశ్చింతంగా తిరిగేవాడు. మాది పల్లెటూరు కావడంవల్ల యిరుగు పొరుగు వాళ్ళు నా కింకా పెళ్ళికాలేదని దెప్పిపొడుస్తూ వుండటం నాకు దుస్సహంగా వుండేది అమ్మ ఒకసారి నాన్న కాళ్ళ మీదపడి బిగ్గరగా ఏడుస్తూ మొరపెట్టుకుంది. ఆయన చాలా సేపు చీదరించుకుని, ఎంతసేపటికీ పాదాలు వదలక పోయే

పరికి దయతలిచినట్లు 'సరే' అని అప్పటినుంచీ వారం రోజులు తిరిగి ఒకరోజున మీ సంబంధం కుదుర్చుకుని వచ్చేశాడు.

"కాపురానికి వచ్చేసరికి నాకు పధ్నాలుగేళ్ళు యింకా పూర్తిగా నిండలేదు. పల్లెటూరిలో పుట్టి, అక్కడే పెరగటం చేత నేను అథమూ శుభమూ ఎరుగని పిల్లను, బస్తీ వాళ్ళ లక్షణాలు, సంప్రదాయాలు చాలా కొత్తగా కనిపించేవి.... నేనూ మా ఊళ్ళో చాలామంది పిల్లలతో స్నేహం చేశాను. అనుకున్నాను. మా పల్లెటూరి ఆడపిల్లల స్నేహాలు విచిత్రమైనవి. కొంతకాలం ఒకరికొకరు కలిసి మెలసి చాలా సఖ్యతగా వుంటారు. కొంతకాలం విడిపోయి వాళ్ళమీద వీళ్ళు వీళ్ళమీద వాళ్ళు గుసగుసలు చెప్పుకుంటారు. వాళ్ళ విరోధాల కారణాలు చాలా జాలికరంగా, హాస్యాస్పదంగా వుంటాయి తర్వాత.... ఎంత ప్రాణమిత్రులుగా వున్నవారైనా సరే పెళ్ళిళ్ళయిపోయాక ఎక్కడి కెక్కడికో వెళ్ళి ఒక్క ఉత్తరం ముక్కయినా రాసుకోరు. ఒకరి నొకరు త్వరగా మరిచిపోతారు. పెళ్ళయిన మరునాటినుంచీ పెద్ద ఆరిందలలా మాట్లాడుతారు తన భర్త తనని చిత్తుగా తన్నినప్పుడు ప్రక్కయింటి యిల్లాలు ఖేదం పొంది, వచ్చి "అయ్యో పాపం" అని సానుభూతి ప్రదర్శించబోతే "వెళ్ళండి. ఇదిమా స్వవిషయం" అని నిష్కల్మష హృదయంతో పలకటమే పరమ ధర్మంగా ఎంచటం వాళ్ళ ప్రాతివ్రత్య లక్షణం.

"అలా మీ యింట్లో అడుగుపెట్టాక ఇరుగూ పొరుగూ వాళ్ళని చూసినట్లుగానే నాజీవితమూ ఆరంభమయింది. నేను చదువురాని మొద్దుననీ, అథమూ శుభమూ తెలియని దాని ననీ కూడా నేననుకోకుండా చేసేవాళ్ళు ఎందుకంటే నా కను

భవంలేదు ఏది ఎలాజరిగినా అది అలా జరగాల్సిన విషయమే కాబోలునని అనుకుంటూ వుండేదాన్ని. అప్పటి రోజుల్లో అత్తా కోడళ్ళ మధ్య వుండే సంబంధాలు, ఆ ప్రవర్తనలు' అంశాలు ఈ కాలం పిల్లలకు చెబితేఅవి కథ అంటూ నిట్టూరుస్తారు. ఎందుకంటే మన కళ్ళముందు జరిగే విషయాలను మనవి కానట్లు ఎవరి కథగానో చెబితే కళ్ళు చెమ్మగిల్లి దుఃఖపడటం రివాజు.

"నన్ను అత్తగారు నేను పాతికేళ్ళ వయస్సులో వున్నప్పుడు కూడా కొట్టడం మీకు తెలియదు. నేను హైందవ స్త్రీనె కాబట్టి ఆ విషయాలు మీకు తెలియకుండా దాచి నా పతివ్రతాధర్మం నిర్వర్తించుకున్నాను.

"నేను సంసారంలో కొత్తగా అడుగుపెట్టిన ఆదినుంచీ వస్తూన్న అభ్యాసమేమో పద్ధతులన్నీ పాతవిగానే వుండేవి. అత్తగారికి నేను ఒకర్తనే కోడలినయినా ఆవిడ చర్యలు ఆవిడకే విపరీతంగా వుండకపోవటం అన్యాపదేశంగా, పెద్దల నుంచి నేర్చుకున్న విద్య. మరో విచిత్రమైన విషయం కూడా చెప్పనా? ఆవిడనీ మామగారు అడపా దడపా కొడుతుండేవారు. వారికిఎప్పుడూ ఎదురు పలకకుండా కిమ్మనకుండా వూరుకునేది. నిజమైనసంస్కృతి, సంస్కారం ఇక్కడే వుంది....నాకు క్రొత్తఅవటంచేత వంటరిగా కూర్చుని అప్పుడప్పుడూ వేదనగా ఆలోచిస్తూ వుండేదానిని. నా బాల్యస్మృతులు. వెర్రి మొర్రి ఆటలు అన్నీ స్పష్టంగా కళ్ళముందు మెదుల్తూ చెప్పరాని బాధగా వుండేది. ఆ బ్రహ్మాండమైన రావిచెట్టు, పండుగలకు పిచ్చి సంబరంతో దానికి ఉయ్యాలలుకట్టి ఊగటం, ఊరికి

పడమరగా పోతున్న కృష్ణపాయిలో పెద్దవాళ్ళతో చలిలో వెళ్ళి స్నానం చేయటం, విన్న పురాణాలే విని ఎప్పటి కప్పుడు నూతనానందం పొందుతున్న మనవాళ్ళు ఆ కథలు మాకు చెబుతూ, తమ చిన్నప్పటి అనుభవాలు పునశ్చరణ చేసుకుంటూ కన్నీళ్ళు విడవటం అవన్నీ గుర్తుకువచ్చి ఆ జీవితానికీ ఈ జీవితానికీ సమన్వయం చేసుకుంటూ చెప్పరాని ఆరాటానికి లోనవుతుండేదాన్ని. ఇటువంటి సమయాలలో ఆ బాల్య జీవితమే ఆమందానందకమైనదనీ, తిరిగి అందులోకి పోగలిగితే బాగుండుననీ అనుకోవటం ఎవరికైనా సహజం. కాని మనిషి పెరుగుదలతో బాటూ మానవ ధైర్యాన్ని పరీక్షించే అనేక సమస్యలు ఉత్పన్న మౌతుంటాయి. యిది ప్రకృతి సిద్ధం. బాధ్యత అని గుర్తించి నిశ్చలమైన మనస్సుతో నిలబడినవారు ఏదో సాధించ గలుగుతారు. పరీక్షలు వరుసగా తప్పుతూన్నా విద్యార్థి. ఎలా కృతార్థుడవాలో చేతకాక 'యింత కంటే చిన్నతనమే బాగుంది. అప్పుడు యీ బాదరబందీ ఏమీ లేదు' అని దానిని తలుచుకుని ఉవ్విళ్ళూగుతుంటే యిహ వయస్సుకు బాధ్యత ఎందుకు? అందులో పీసమెత్తుకూడా ప్రయోజకత్వం లేదు. ఈ సత్యాన్ని తెలుసుకుని నేను విచారాన్ని మరిచి ముందుకు పురోగమించగలిగాను.

"సంవత్సరానికి ఏ ఒకనాడో తప్ప, పుట్టింటికిపోయి ఎరగను. అమ్మ నన్ను ఏవో ప్రశ్నలు వేసేది, ఆదుర్దాపడేది మళ్ళీ తననీతులు బోధించేది నేను ముభావంగా ఊఁకునేదాన్ని దేనికీ సమాధానం చెప్పక"

"మీకు అడిగిన ప్రశ్నకు జవాబు యిహ లభించబోతుందనుకుంటాను. ఇది మీకు చెబుతూ వున్నంతసేపూ మీరు

ఎటూ చూడక సరిగ్గా నా కళ్ళల్లోకి చూస్తూవుండండి. నా కడసారి ప్రార్థన యిదే.

“నేను మీతో అలవాటుపడిపోయాను. చాలా సంవత్సరాలు గడిచిపోతున్నాయి. పెద్దవాళ్ళమై పోతున్నాం.... మీరు నన్ను చాలా సార్లు కొట్టారు. ఒకసారి నా నెత్తి చిల్లిపడి నెత్తురు చుక్కలు రాలాయి ఒకసారి మణికట్టు బొమిక విరిగి నెలరోజులు మంచాన నున్నాను. ఒకసారి మీ దెబ్బలకు స్పృహతప్పి పడిపోయాను. కాని ఏనాడూ మిమ్మల్ని ఎదురించలేదు. క్రోధపూరితంగా మీకేసి చూడలేదు. కిమ్మనకుండా, కిక్కురుమనకుండా వూరుకున్నాను. ఎందుకు?

“ఒకసారి—మీరు రోజూ అర్థరాత్రివేళ లేచి ఎక్కడికో వెళ్ళిరావటం ప్రారంభించారు. అప్పుడు ఒకరోజు రాత్రి పదకొండు గంటలవేళ మీకు పాదాలుపడుతూ కూర్చున్నాను. మీరు ‘రెండు గంటలవేళ నన్ను తప్పకుండా లేప’ మని చెప్పి నిద్రపోయారు మీరు రెండు గంటలకు లేచి ఎక్కడికిపోతారో నాకు తెలుసు అయినా అప్పటి వరకూ మెలకువగా వుండి మిమ్మల్ని తప్పకుండా లేపుదామను కుంటూనే, పగలంతా రెక్కలు ముక్కలు చేసుకొని వుండటంవల్ల ఎంత ప్రయత్నించినా నిద్ర ఆపుకోలేక కూర్చున్నచోటనే నేలమీద వళ్ళు మరచి వాలిపోయాను. ధభీమని పెద్ద బాధతో మెలకువవచ్చి ఉలికిపడ్డాను. మీరు చేతిలో ఓ కర్రతో ఉగ్రస్వరూపులై ఎదురుగా నిలబడివుండి “రెండింటికి లేపమంటే లేపలేదేం పొగరుబోతా” అని అరుస్తూ నన్ను లేవనీయకుండానే వీపు మీద పదిపదిహేను దెబ్బలు కొట్టారు. నేను భయంతో

"ఎంత ప్రయత్నించినా నిద్ర ఆపుకోలేక పోయాన'ని చెప్పాను. కష్టంమీద లేచి నిలబడుతూ, 'అంత ఆదమరిచి నిద్రపోతావా భడవా" అని నన్ను చావగొట్టారు. తెల్లవారి లేస్తూనే ఆ రోజు మీచేత అన్ని దెబ్బలు తిన్నాను బాధకు తాళలేక గ్రుడ్లనీరు క్రుక్కుకుంటూ మీవంక చూశాను. ఏమీ ఎదురు సమాధానం చెప్పలేదు. కిక్కురు మనలేదు. తలవంచుకుని లోపలికి వెళ్ళిపోయాను ఎందుకు ?

"మనమ్మాయి పుట్టిన క్రొత్తరోజులో నేను పగలు ఒంటి గంటకు దాన్ని పడుకోబెట్టి నిద్రపుచ్చి, మళ్ళీ ఎక్కడ లేస్తుందో నన్న కంగారుతో ఆదరాబాదరాగా అన్నం తింటు న్నప్పుడు దబ్ మని క్రిందబడ్డ చప్పుడు విని నోట్లో ముద్ద నోట్లోనే వుంచుకుని 'అమ్మో' అనుకుంటూ పరుగెత్తుకు వస్తు న్నాను. ఆఫీసు గదిలోంచి పరుగెత్తుకువచ్చిన మీరు "అంత ఒళ్ళు తెలియకుండా చస్తున్నావా?" అంటూ నేను అమ్మా యిని యింకా నా చేతుల్లోకి తీసుకునే ముందే కాలితో డొక్కలో ఒకటి తన్నారు. నేను ఎలాగో లేచి పిల్లను గుండెకు అదుముకుంటూ. బాధనంతా భరిస్తూ అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయాను. ఎర్రగానైనా మీ వంక చూడలేదు. ఎందుకు?

"ఒకరోజు నేను గాఢనిద్రలో వున్నాను. మీరు రాత్రి వేళ ఇంటికి ఆలస్యంగా వచ్చి తలుపులు తట్టినట్లున్నారు. కాని నాకు మెలుకువరాలేదు, చాలాసేపు తలుపు బాదినా నాకు మెలుకువరాలేదన్న కోపంతో మీరు కంకర రాయితీసి కిటికీ లోంచి బలంగా విసిరేశారు. ఉలిక్కిపడి 'అమ్మో' అంటూ లేచాను ఏదో పీడకలకంటున్న దానివల్లా నుదురు రక్తం

చిమ్ముతున్నచోట తరుముకుంటూ కంగారుగా లేచివచ్చి తలుపుతీయగానే లోపలకు ఒక్క త్రోపుత్రోసి జుట్టు పట్టుకుని కొట్టారు. నేను మారుకూడా పలకకుండా యీ గొడవకు లేచి ఏడుస్తున్న పాపని సముదాయించడానికి వెళ్ళాను ఎందుకు ?

"అత్తగారు యింకో రెండు మూడు నెలలకు చనిపోతా రనగా, మంచానపడి వుండికూడా, ఎవరితోనో నాకు సంబంధం కట్టారు. అది విని మీరు ముందూ వెనకా ఆలోచించకుండా నన్ను చావచితకకొట్టారు. ఇంతకంటే అవమానం నాకు వేరే ఏముంది ? కాని నేను పెదవి విప్పలేదు.

"మీ పరిచర్యల్లో ఏదో లోపాలున్నాయని అడపా దడపా కొట్టారు, తిట్టారు.

"ఒకసారి, మణికట్టుబొమిక విరిగిందని చెప్పానే, అప్పుడు నెలరోజులపాటు మంచంమీద వుండాల్సివచ్చింది. మీరు విసుక్కునేవారు. చాలాసార్లు ఒక్కొక్కసారి రెండు నెలలు తరబడికూడా మీరు జబ్బులో వున్నప్పుడుకూడా నిద్రాహారాలు, సర్వసుఖాన్ని త్యజించి మీకు సపర్యలు చేశానన్న విషయం మీ విస్మృతిలో పడిపోయింది, వారంరోజులన్నా గడవకముందే రాత్రి సమయాలందు ఎక్కడికో రాకపోకలు సాగించారు. మరి నేను మాత్రం మనిషినికాదా ? కాని మిమ్మల్ని పిలిచి "నేను నెలలపాటూ విస్మరించిన సుఖాన్ని, మీరు కొన్ని రోజులు మరిచిపోలేరా ? అని ప్రశ్నించలేదు.

"మీరు సంతోషంలో వునప్పుడు అది గ్రహించి అందు కనువుగా నేను మాట్లాడాలి, కోపంలో చికాకులో వున్నప్పుడు దూరంగా తొలగాలి ఏ క్షణంలో ఎట్టి అసంతృప్తి కలిగినా చీదరించుకునేవాళ్ళు. దెబ్బలకన్న పదునైన మాటలతో తిట్టి

అవమానపరిచేవాళ్ళు. అతిహీనంగా చూసేవాళ్ళు. ఏమీ జరగనట్లు మసులుకునేవాళ్ళు, కాని యిన్ని సంవత్సరాల సుదీర్ఘ కాలంలో ఏనాడు పన్నెత్తి ఒక్కమాట అనలేదు. కన్నెత్తి కోరగా ఓ చూపు చూడలేదు ఎందుకు? మీరు కారణం అడిగారు కదూ?

“నేను యిప్పుడు మృత్యుముఖానా వున్నాను. మీరుగాని, డాక్టరుగారుగాని నాగురించి చెప్పకపోయినా ఏ అవ్యక్తపు పలుకులో నిజాన్ని వచిస్తూ నాశ్రవణ కుహరంలో ప్రవేశించగలిగాయి. ఇహ ఒకటి రెండు రోజుల్లో నాకు మీ అందరితోనా ఋణం తీరి పోతుంది ఇటుపై నాకు ఎవరి అండా వుండబోదు. అందువల్లే యివేళ మిమల్ని చెంత కూర్చోబెట్టుకుని, నామనసు యావత్తు విప్పి చెప్పటం ప్రారంభించాను.

“ఇప్పుడు తదేకంగా చూడగలుగుతున్న మీ ముఖం వంక యిహ పై చూడవలసిన అవసరంలేదు కాబట్టి, యిన్ని యేండ్లుగా మిమ్మల్ని ఆశ్చర్యపరచిన నా ఓర్పుకు కారణం చెబుతాను వినండి.

“మగవాడు తుచ్ఛమైన కార్యాన్ని ఘనంగా ఎంచుతాడు. ఆడది ఘనమైన ఓకార్యాన్ని అల్పంగా ఎంచుతుంది. మీలోని భర్త నాలోని భార్యను నిర్దయగా కొట్టినప్పుడూ, దారుణ హింసావమానాలకు గురిచేసినపుడూ, ధిక్కరించడమూ తిరగబడటమూ, పారిపోవటమూ, ఆత్మహత్యలకు పాల్పడటమూ, మినహా ఆమె చేయగలిగిన ఘనకార్యం ఏమీ లేదని ఆమె అనుకుంటే యీనాటి ఆత్మహత్యల సంఖ్యకూ, సంసారాలు పాడుచేసుకున్నవాళ్ళ సంఖ్యకూ మితి వుండేదికాదు. స్త్రీ

ఎప్పుడూ తన శక్తికి మించిన పని చేయాలని ఉబలాటపడు తుంది. సాధిస్తుంది.

"పురుషుడు తనని హింసలుపాలు చేసినపుడల్లా అతన్ని క్షమిస్తూ వుండటం స్త్రీ సాధించింది.

"మీవల్ల నేను అవమాన దందహ్యమాన మానసు రాల్ని అయినపుడల్లా మొట్ట మొదట ధిక్కరిద్దా మనుకునే దాన్ని, తరువాత బావిలోపడి చద్దామనుకునేదాన్ని, కాని మరుక్షణంలో యీ అల్పమైన ప్రయోగాలకు నేనెందుకు పాల్పడాలన్న లజ్జ ముందుకు వచ్చేది. వీటన్నిటికన్నా మిం చిన ఒక విశేషాన్ని నా అధీనం చేసుకుని మీకన్న ఉన్నతు రాలినన్న సంతృప్తి, గర్వం నాలో నేను ఆవహింపజేసుకో వాలి.... వెంటనే మిమ్మల్ని క్షమించేదాన్ని.

"అవును. మీరు నన్ను వేధించినపుడల్లా మిమ్మల్ని క్షమిస్తూ వచ్చాను. మిమ్మల్ని క్షమించానన్న ఆనందంతో, అభిజాత్యంతో రోజులు సునాయాసంగా, నిబ్బరంగా గడిచి పోయేవి. ఇదంతా అనుభవిస్తూ నాలో నేను ఎంత పరవశం చెందుతున్నానో మీకేం తెలుసు ? పై చేయి నాది. ఇది మీకు చెప్పకుండానే దాచబోయేదాన్ని. కాని చివరి ఘడి యల్లో నా జీవితాన్ని పునః విమర్శ చేసుకుని, దేనిని గురించి నే నాలోచనా నిమగ్నురాలనై వున్నానో, దాన్నే మీరు ముళ్ళ కంచెలో బురదనీటిని కదిపినట్లు కదిపారు. అందుచేత సర్వమూ మీకు వెల్లడించక తప్పలేదు. ఇదే మిమ్మల్ని.

విభ్రాంతి పరచిన నా బ్రహ్మాండమైన ఓర్మికి కారణం ఇన్నాళ్ళూ....మిమ్మల్ని....క్షమించాను !

ఆమె వదనమండలమంతా ఉన్మిషితమై పోయింది. మైకంలో మైమరపులో క్షణకాలం మాత్రం కళ్ళుమూసింది తర్వాత భర్తవంక చూస్తూ మెదలకుండా పడుకుంది.

అది శేషయ్యగారి ముఖంలో నెత్తురుచుక్క లేదు, మలిన పూరితమైన ఆపదారాన్ని అలానే భరిస్తూ నిర్వీణ్ణుడై అలానే కూర్చుని వున్నాడు కొంచెంచేపు.

"ఈమెతో యిప్పుడు సంభాషించాలా?" ఈ భయాందోళనలు ఆయన్ని కృంగదీశాయి. ఇక్కడినుండి తప్పించుకోవటం కూడా కష్టమే. కాని యిక్కడ యీ మానవాతీతురాలిగా కనిపిస్తున్న వ్యక్తిముందు కూలబడి ఆలోచనలు కొనసాగించటం అంతకంటె కష్టము. ఎలాగో సర్వశక్తులూ కూడదీసుకుని లేచి, తప్పటడుగులతో అక్కడినుంచీ వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

కూతుర్ని అయోమయపరిచి గదిలోకి సాగనంపి, దీపం వేసివున్న గదిలో ఆదిశేషయ్యగారు ఇంకా వంటరిగాకూర్చుని వున్నాడు దీనంగా.

వదనంలో విరాగ రేఖలు స్పష్టంగావ్యక్తీకరించబడ్డాయి యిప్పుడు. తనకు సమాధానం లభించింది. ఈదీర్ఘ కాల సంసారంలో పొందగలిగిన శాంతి సౌఖ్యాల వెనుక అదమబడివున్న కారణం తెలిసింది. ఇరుగూ పొరుగూచేత పార్వతీ పరమేశ్వరుల వంటివారని తమలో తాము. బాహాటంగా కూడా అభినందించడంలో యీ ప్రతిష్ట ఎవరికి దక్కాలో తెలిసింది.

తనలో దుర్మార్గమనే ప్రత్యేకత వుండి కూడా ఆమె పెట్టిన భిక్షవల్ల మామూలు మనిషి క్రింద చలామణి అయాడు. అసలు మగవాళ్ళంతా యింతేనేమో! మరి లోకం దుర్మార్గుడు అని ఎవర్నయితే పేరుపెట్టి పిలుస్తుందో వాడిలో ఎంత దుర్మార్గం కరుడుగట్టుకుపోయి వుండాలో?

తాను క్షమింపబడుతూ పాపాలు చేశాడు. క్షమించబడుతూ వృద్ధుడయాడు. ఈ పాపానికి పరిధివుంది. ప్రాయశ్చిత్తం లేదు, కాని....? యింకా తనను ఏదో పీడిస్తోంది. అభిమానం చావకుండా నిక్కుతోంది, లజ్జ, నిర్లజ్జలమధ్య కొట్టుమిట్లాడుతున్నాడు.

"ఈ ముప్ఫయి అయిదేళ్ళ సంసారజీవితం!"—ఆయన ఆశ్చర్యాన్వితుడయాడు. ఒక విశాల హృదయం విధివిరామం లేకుండా ప్రసరించిన క్షమవలనే నలుగురిలోను అల్లరిపాలు కాకుండా కాపాడబడ్డాడు.

ఈఆలోచనతో చేసరికి మనసు భయావిష్టమై స్పదించింది. "నేను పరాధీనుడ్ని, పరాజితుడ్ని. పరాభూతుణ్ణి."

గత చరిత్రంతా ఒక్కసారి చెమ్మగిల్లిన నేత్రాలముందు సాక్షాత్కరించి కదలిపోయింది. ఆ కాలంలో అందరూ మానవుల్లా జీవిస్తున్నట్లు తనకు తెలుసునేమో. తన భార్యతప్ప.

ఇంతలో మరో సత్యం స్ఫురించి కంపితుడయ్యాడు. తాను ఆమెను ఎన్నిసార్లు కొట్టాడో ఆమెకు జ్ఞాపకం వుంది. తనకు లేదు.

ముచ్చెమటలు పోస్తుండగా కళ్ళు మూసుకుని గంద్రగోళమైన మనస్సుతో తబ్బిబ్బు అవుతున్నాడు వెనక్కువాలి.

డాక్టర్ యివాళ పెదవి విరిచాడు. మహా బ్రతికితే ఒకటి రెండు రోజులు! ఆ తర్వాత తనని క్షమించేదుకు ఎవరూ మిగలరు.

ఈ పది పదిహేను రోజులనుంచీ దేముడు చాటుగా తనకు అంతిమ కర్తవ్యం ప్రబోధిస్తూ వచ్చాడు. జన్మలో ఆమె గురించి తాపత్రయపడిన సమయం యిది ఒక్కటే. కాని దానిని గురించి తలచటానికైనా తనకుఅర్హతలేదు. ఈకడపటి వివేకం అసంపూర్ణంగా వుండిపోయింది.

ఇప్పుడు ఏదో చిత్రమైన అనుభూతి కలుగుతోంది. దాన్ని వారించలేకపోవటానికి అశక్తత ఒక్కటే కారణమవుతోంది, ఇది తన దౌర్భాగ్యం కాక ఇంకా అహం పూర్తిగా చావక ఏమూలనుంచో తొంగి చూస్తోందన్న జ్ఞానం కలగటం మారేమిటి ?

అవును. తనమానవత్వం యింకా సంపూర్ణత్వం పొందలేదు. అందుచేతనే ఆమె చెంతకుపోయి ఏదో మాటలు చెప్పటానికి యింకా ఉద్యుక్తుడు కాలేకుండా వున్నాడు.

“కాని తాను ధన్యుడు” ఈ యోచన తనువును పులకరింప జేసింది. మరుక్షణంలో కళ్ళనిండా నీళ్ళు పొటమరించాయి. తనకు యీ లోకం ముందు ధన్యత చేకూర్చిన ప్రాణి ముందు మనసారా కృతజ్ఞత వెల్లడించటానికి తటపటాయిస్తే యీ పాపానికి పరిధికూడా లేదు; “తాను ప్రపంచంలో” ఒకడు అనిచెప్పుకుంటూంటే ఎవరో అజ్ఞాతవ్యక్తి ఆ చుట్టు గీతనుకూడా తుడిచిపారేసినట్లు ఆయనప్రకృతి స్థితుడయ్యాడు.

వ్యవధానం తక్కువ, నిమ్మదిగా లేచి, ధైర్యంగా లోపలకు వెళ్ళాడు.

*   *   *

"అమ్మా!" అంది కూతురు గుమ్మం దగ్గర నిలబడి భీతిగా చూస్తూ.

పార్వతమ్మ నిమ్మదిగా కళ్ళువిప్పి "ఎవరు?" అనుకుంటూ అటుకేసిచూసింది. ఎవరోచూచి ఆనందపడి "తల్లీ" రా అంది నీరసకంఠంతో. కూతురువచ్చి తల్లికి చేరువగా మంచంమీద కూర్చుని బెదురుగా పరికిస్తోంది. ఆమె మృదు హస్తాన్ని తన శుష్క హృదయంపైకి లాక్కుని పార్వతమ్మ "నా కంత్య కాలం సమీపించింది. నా చివరి మాటలు వినటానికి ఎందుకు వచ్చావు? పిచ్చితల్లీ" అంది డగ్గుత్తికతో.

కూతురు ఈ మాటలువిని బెంగతో నిశ్శబ్దంగా ఏడవ సాగింది, తల్లి గుండెపై తలవాల్చి "ఇలా ఎందుకయిందమ్మా ఎందుకయింది?"

"వెర్రితల్లీ? మీతండ్రిగారికళ్ళముందు నేనుదాటిపోవటం నా మాంగల్య మహిమవల్ల అనుకుని ఎందుకు ఊరడిల్లవు? ఈ సౌభాగ్యం అందరికీ ప్రాప్తిస్తుందా?"

ఆనందోద్రేకంతో వెలిగిపోతున్న తల్లి కృశించివున్న వదనంలోకి తేరపారచూసింది కూతురు. కానిఅందుకుకారణం వేరుగా భావించింది. కేవలం యిప్పుడు ఆడిన మాటల్లోని తాత్పర్యమేనని ఆమె అపోహ "అమ్మా" అంది బాధతో. ఏదో చెబుదామనుకుంది. కాని దుఃఖంతో గొంతు పూడుపడి సాధ్యంకాలేదు. కొద్దిక్షణాలు నిశ్శబ్ద వాహినిలో ప్రవహించాయి.

"ఏమిటి ?" అంది తల్లి ప్రేమగా.

తన సందేహం తీర్చుకుందామని "నీ వింత ఆనందంగా వుండడం నేనెప్పుడూ చూడలేదు!" అంది.

"ఇందులో అంతరార్థాం నీకిప్పుడే తెలియదు."

"పోనీ చెప్పరాదా ?"

"నా కడుపున పుట్టిన దానవు. నువ్వు కూడా అనుభవ శాలివై యీ సత్యం నీ అంతట నీవు శోధించగలిగిననాడు నీవూ యీ అనిర్వచనీయమైన సుఖంతో ఓలలాడుదువు గానిలే."

కూతురు విషణ్ణవదనంతో ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది.

"తల్లీ ! నీకు పుణ్య స్త్రీ అంటే అర్థం తెలుసునా?"

"అమ్మా ఏమిటే యిది ? నాకేదో భయంగా వుంది. నాన్నని పిలుస్తాను" అంటూ మళ్ళీ ఏడువసాగింది.

"వద్దు. కళ్ళు తుడుచుకో. చెప్పమ్మా, నీకు పుణ్య స్త్రీ అంటే అర్థం తెలుసునా?"

"ఊహుః.... తెలియదు."

ఆమె ఆలోచించి—

"నాకూ తెలియదః సరిగ్గా. నా జీవితం అందుకు ఉదాహరణప్రాయం అన్న అభిప్రాయం యింతవరకూ వుండేది కాని నిన్ను చూస్తుంటే, అమాయకమైన నీ ముఖంలోకి చూస్తూంటే తప్పటడుగు వేశానేమోనన్న సంశయం పీడిస్తోంది. ఇప్పుడు నేను చేసినది ఒక ఉన్మాదక్రియా?" అని నిట్టూర్చి "అయ్యో ఎంత పొరపాటు జరిగిపోయింది! మీ నాన్నగారూ నువ్వూ

ముఖాలు యిహమీదట కూడా చూసుకోవాలిగదా నన్న జ్ఞానం లేకపోయిందే నాకు....ఆయనకు కనిపించావా?"

"ఆఁ నాన్న చీకటిగదిలో వంటరిగా ఎలాగో కూర్చుండటం చూసేసరికి నాకు భయం పుట్టింది,"

"ఏమన్నా అన్నారా నిన్ను చూసి?"

"పలకలేదు. విచిత్రంగా, అయోమయంగా చూశాడు."

"ఎంత పాడుపని చేశాను!" అని ఆమె తనలో తాను మథనపడసాగింది పాపిష్ఠిదాన్ని, ఈ మేలుకొలుపు నాకు కలగకున్నా బాగుండేది. తుదిఘడియల్లో నాకు సౌఖ్యగరిమ అంతా నేనే పంచుకోవాలన్న స్వార్థదాహం ఎందుకు కలిగిందిది?"

"అమ్మా!"

పార్వతమ్మ కళ్ళలోనీళ్ళు గిరున తిరిగాయి. ఎడతెగకుండా ప్రవహించసాగాయి. అవి కూతురుచూసి యీ హఠాత్ పరిణామానికి దిగులుచెందటం కనిపెట్టి "నీ చేతుల్తో యీ నీళ్ళు తుడిచి వేయవూ! నీవల్లగాక మరి ఎవరివల్ల నా దుఃఖం ఉపశమనం చెందుతుంది?" అన్నది.

కూతురు తనలో తాను కుమిలిపోతో, మృదువైన వ్రేళ్ళతో మెల్లగా కన్నీటి పాయలు, చారలు తుడిచివేసి మెదలకుండా కూర్చుంది.

"నా చేయి ఎత్తాలంటే బలహీనంగా వుంది. ఈ చేతిని నీ శిరస్సుమీద పెట్టుకోమ్మా"

ఆమె తన రెండు చేతుల్తో తల్లి దక్షిణ హస్తాన్ని పట్టుకుని తలపై వుంచుకుని శ్రద్ధా భక్తులతో కనులు మూసుకుంది.

తల్లి అస్పష్ట స్వరంతో ఉచ్చరిస్తూ ఏదో ఆశీర్వదించింది. అది కూతురికి ఇలా వినిపించినిది:

"అందరి స్త్రీలలానే బ్రతుకు"

కూతురు ఏదో పలకబోయింది. ఇంతలో గది బయట అడుగుల చప్పుడు వినిపించింది. ఇద్దరూ దృష్టి అటు లగ్నం చేసేసరికి ఆదిశేషయ్యగారు బరువుగా అడుగులు వేసుకుంటూ లోపలకు ప్రవేశించి ఇద్దరివంకా తెల్లబోయి చూచాడు. ఒక్క-దెబ్బతో ధైర్యమంతా సడలిపోయినట్లయింది.

పార్వతమ్మ కష్టమ్మీద "నాన్నగారు నేను ఏమయిపోతానోనన్న బెంగతో రెండు రోజులుగా పచ్చి మంచినీళ్ళు కూడా తాగటం మానేశారు. వెళ్ళి భోజనసదుపాయం చూడమ్మా" అంది. కూతురు లేచి తండ్రివంక ఒకసారి భయభక్తులతో చూసితలవంచుకుని అక్క-డినుంచి నిష్క్ర-మించింది.

ఆదిశేషయ్యగారు "పార్వతీ!" అని పిలవబోయి! తృళ్ళిపడి ఆమెవంక ఏక దీక్షగా అలాగే చూస్తూ నిలబడిపోయాడు.

ఆయనవంక చూస్తూ పార్వతమ్మ ఆలోచించసాగింది. ఈయన మళ్ళీ తన ఎదుటకు వచ్చాడు. తన మనస్సు యూపత్తూ విప్పి చెప్పగానే, ఆ క్షణాలలోనే తన ప్రాణాలు గాలిలో కలిసిపోతాయని అప్పుడు నమ్మింది. కాని....అందుకు భిన్నం. ఇప్పుడు ఇద్దరూ ఒకరినొకరు అభిముఖంగా వున్నారు. ఈ అవస్థ భరించటం ఎలాగు! తను ఈ అమర్ష భావం ఎందుకు ప్రకటించింది?

"పార్వతీ!" అని పిలిచి ఆదిశేషయ్యగారు సమీపించబోయి, ఉలికిపడి, నీరసంగా చూస్తూ అలానే నిలబడిపోయాడు.

పార్వతమ్మ చూపు త్రిప్పుకోలేదు. అలానే వీక్షించ సాగింది, ఇదే ఘడియలో తనకు మృత్యువు ప్రాప్తిస్తే బాగుం డును. తల వెయ్యి వ్రక్కలై పోతే బాగుండును....ఎంత.... అదృష్టహీనురాలు ?

ఆదిశేషయ్యగారు మెల్లగా సామీప్యంలోకి వచ్చి "పార్వతీ!" అని నిశ్చేష్టుడై నిలబడిపోయాడు. ఈ మార్పు ఎలా అవతరించింది ? ఆ ముఖంలోని ప్రతి అణువూ అలా వివర్ణరూపం పొంది వుంటేః ? ఆ కనుల్లోని తన్మయం, అభి జాత్య భావం ఏమయిపోయాయి ?

పార్వతమ్మ పెదవులు కంపించసాగాయి. "రండి" అంటూ ఆయన్ని ఆహ్వానించింది చివరకు. ప్రక్కకు వచ్చి కూర్చున్నాక ఆయన వణుకుతున్న చేతుల్తో చేరదీసి పట్టుకుని "నన్ను క్షమించరూ ?" అన్నది తడబడుతున్న కంఠంతో.

"పార్వతీ!" అన్నాడు ఆదిశేషయ్యగారు నిశ్చేష్టితుడై "నేను ఏమయినా.... "అవును, నన్ను క్షమించండి. నేను మిమ్మల్ని....నన్ను క్షమించండి" ఈ హృదయం విదారక మైన వేడికోలు ఆయనకు ఆసాంతం కలవర పరిచింది. ముందు "ందుకు?" అన్న ప్రశ్న నోటివరకూ వచ్చింది. కాని....సంబా ళించుకున్నాడు. ఒక క్షణం ఏదో ఆలోచన పాములా జర జర మని ప్రాకుతూ మనసులో మెరిసింది. తన పశ్చాత్తాపంలోని ఆ అసంపూర్ణత్వం....!–భార్యవంక తీక్ష్ణ దృష్టితో చూచాడు. మళ్ళీ తల ప్రక్కకు త్రిప్పుకున్నాడు. తన నిశ్చయం పటాపంచ లౌతుంది. స్వార్థ రేఖ హృదయ కుహరంలో మింటికి ఎగ బ్రాకే మంటలా ఎగసింది. ఇవేళ....యీ రోజు ఈ రాత్రి....

పరాభవాల వెనుక .... పశ్చాత్తాపం వెనుక .... ప్రశాంతి వెనుక ....దృఢనిశ్చయం వెనుక........

అంతే అకస్మికంగా ఆమెవైపు తిరిగేసరికి ఆయన నేత్రాలు ఉజ్వలంగా ప్రకాశిస్తున్నాయి. చెప్పరాని మార్పు ప్రవేశించి అస్థిరచిత్తం స్థిరత్వం పొంది వికశించినట్లుగా దృకులను ఆమె వరకూ గంభీరంగా త్రోశాయి. బలహీనమైన ఆమె చేతి పట్టు సడలింది. తన హస్తాన్ని ఆమె ఫాలంపై వుంచి "పార్వతీ! నిన్ను నేను క్షమించాను" అన్నాడు.

* * *

రాత్రి పన్నెండు గంటలలోపున జరిగిపోయిన ఆ సంఘటనల తర్వాత, సంఘటిల్లిన సంగతులను గురించి ఉల్లేఖించటానికి కలం వెనుక ముందాడుతోంది. ఈ కథలో ముఖ్యపాత్ర పార్వతమ్మ. ఆమెనుగురించి వ్రాయటానికి బాధపడి, వదిలి వేసి మిగిలినవారిని గురించి వ్రాద్దామన్నా సాధ్యం కావటం లేదు....ఆమె జీవితం చివరిదశలో చాలా విచిత్రమైన పరిణామాలకు గురైంది. ఆమె ఆశించినట్లు చావు దగ్గరకు రాకుండా దూరదూరంగా జరుగుతోంది. విముఖత చూపిస్తూ.

పార్వతమ్మ తన తల్లి మరణశయ్యాపై వున్నప్పుడు టెలిగ్రాం అందుకుని వెళ్ళినప్పుడు ఇలా జరిగలేదు. మరునాడే ఆమె తల్లి కళ్ళుమూసింది.

మరునాటి ఉయం డాక్టర్ యధాప్రకారం వచ్చినప్పుడు పార్వతమ్మ పరిస్థితి కొంచెం తేటగా వుండటం కనపెట్టి ఆశ్చర్యపడ్డాడు. నాడిచూసి సంతోషం ప్రకటించాడు. మగత నిండిన నేత్రాలతో ఏదో లోకంనుండి చూస్తున్నట్లు ఆయన

వంక పరికిస్తూన్న పార్వతమ్మ మనసు చివుక్కుమంది ఎందు కీయన ఆశా భావం ప్రదర్శిస్తున్నాడు! తనకి చావు మూడటానికి ఇంకా కొన్ని రోజుల వ్యవధి వుందా?

ఆమె ఏవరితోనూ పలకటం మానినేసింది. తాను పలికితే అందులో ఏ అపస్వరం ధ్వనించి, దానినిగురించి సమాలోచించుతున్నపుడు తనగుండెల్లో చిచ్చుపెడుతుందో ఎవరికి తెలుసు! తాను భంగపడింది. శాశ్వతమైన ఆనందాన్ని క్షణికావేశంతో బయటకు వెల్లడించి భగ్నం చేసుకుంది. దేముడు తనకు రెండు పరీక్షలు పెట్టాడు. ఒకదాంట్లో అద్భుతంగా గెలిచింది. రెండవదాంట్లో చిత్తుగా ఓడిపోయింది. సర్వసాధారణంగా స్త్రీకి లోకం అంటే భర్త. ఆ లోకాన్ని ఒక ఉత్తేజంలో ధిక్కరించడం జరిగినా, ఇది నిజమైన శాంతి కాదనేఅపోహతో మనసులో లేని పరాజయాన్ని బాహ్యంగా ఒప్పుకుంది. ఈ రెండువిధాలా హాని కలిగింది. అప్పుడు తన నిజస్వరూపాన్ని అవతలవారికి ప్రదర్శించికూడా, మారు వేషంలో తిరిగి సంచరించడానికి వీలులేదు కాబట్టి, 'నిన్ను ఇన్నాళ్ళూ క్షమించాను' అని ఆ పని జరిగిపోయాక చెప్పి, వ్యక్తంచేసి, తిరిగి క్షమించటానికి సిద్ధపడటం హాస్యాస్పదం కాబట్టి బ్రతకటానికి వీలులేదు. ఇప్పుడు ఆంతరంగికంగా తను అనిభవించని ఓటమిని తన హద్దుదాటి కళంకాన్ని ఆపాదించుకున్నానన్న చింతతో బయటకు అంగీకరించటం ద్వారా గార్హస్థ్య ప్రపంచంలో తన స్థానాన్ని శాశ్వతంగా పోగొట్టుకోవడంచేత, ఈ దుర్భర అవమానంతో బ్రతకటానికి వీలులేదు. తాను ఇక మనుషులనే వారితో మాట్లాడటం ఉభయు

లకూ ముప్పు, అందుచేతే కూతురు వచ్చి బ్రతిమాలినా, వేడ్చినా మొత్తుకున్నా, భర్తవచ్చి "ఏమిటి పార్వతీ యీ చాదస్తం?" అంటూ సానునియ వాక్యాలు పలికినా పెదవి కదపలేదు.

కాని ఆమె ఎంత లేదనుకున్నా మొదిటి రాత్రి అనుభ వించిన తృప్తీ, సౌఖ్యం రెండు మూడు రోజులవరకూ పెనుగు లాడుతూనే వున్నాయి. మానవబలహీనతవల్ల. ఇది బహుశా భగవంతుడనే వాడికికూడా తెలియని పరమ రహస్యం. అందు వల్లనే డాక్టర్ మరునాడు ఆశ్చర్యపడటం జరిగింది. కాని అతడి ఆశాభావం చూసి పార్వతమ్మ కృంగిపోయింది.

వాళ్ళందరి ముఖాలూ వికసించాయి. తనకి చావు రాదు. రాదు. అయ్యో. ఈనాడు ప్రపంచములో తాను తిరిగి బ్రతకాలి ఈ నరక యాతనలో.

ఆమె మనస్ఫూర్తిగా మరణానికి ఎదురు చూసింది.

కాని....!

ఒక అద్భుతమైన సంఘటన ఇక్కడ సంభవించింది. తనకి చావు రాదు. రాదు. తాను చచ్చిపోక బ్రతుకుతున్నం దుకు దుర్భరమైన బెంగతో మానసికం గా కృంగి కృశించి మూడు రోజులు గడిచేటప్పటికి క్రమక్రమంగా మరణాన్ని సమీపించసాగింది తిరిగి.

చావనన్న భయంతో పార్వతమ్మ చచ్చిపోతోంది.

* * *

డాక్టరు మళ్ళీ సందేహాన్ని వెలిబుచ్చి వెళ్ళిపోయి
నప్పటినుంచీ ఆదిశేషయ్యగారు దిగాలుపడి కూర్చున్నాడు. ఈ
కొద్ది రోజులనుంచీ ఆమె తప్పకుండా జీవిస్తుందన్న నమ్మ
కంతో తిరిగాడు. ఎన్నోసార్లు ఆమె దగ్గరకు పోయాడు.
మాట్లాడించటానికి ఎన్నోవిధాల ప్రయత్నించాడు. మృదు
వుగా బ్రతిమిలాడాడు. "ఏమిటి పార్వతీ ఈ చాదస్తం"
అన్నాడు.

తాను ఆమెను మనస్ఫూర్తిగా క్షమించివేశాడు. ఆమె
బ్రతకాలి. తనకోసం బ్రతకాలి.

ఆమె ఈనాడు మరణిస్తే తన శేష జీవితమంతా కీకా
రణ్యంలోని చీకటి. అప్పుడు చచ్చినా బ్రతికినా ఒకటే. ఆ
జీవితానికి అర్థంలేదు.

తాను ఆమెయెడల ప్రవర్తించిన హింసా విధానాన్ని
ఆమె నోట తెలుసుకున్నా, అందుకు బాధపడినా, ఏదో
అవ్యక్త శక్తి ప్రేరణద్వారా ఆమెతో మనసార కొన్ని
మాటలు వచించటానికి పోయినప్పుడు, ఆమె తన తప్పు తెలు
సుకుని క్షమాపణ కోరింది. అది తనలో తాత్కాలికమైన
విస్మయాన్ని, గగుర్పాటునూ రేపింది. కాని కొద్ది క్షణా
లలో పరిస్థితి మారింది. తన నేత్రాలు ఉజ్వలమైన కాంతితో
ప్రకాశించాయి. క్షమించానని చెప్పివేశాడు. ఇప్పుడు ఇద్ద
రిలో సరియైన శాంతి భద్రతలు నెలకొల్పబడినాయి. తనలోని
కాఠిన్యం కరిగిపోయింది.

కాని యిదేమిటి? ఆమె జీవించబోవటంలేదు. ఆరాత్రి

జరిగిన సంఘటనల తర్వాత తాత్కాలికంగా వాటిల్లిన ఆమె ఆరోగ్యంలో అభివృద్ధి చూసి ఇహ పరవాలేదనుకున్నాడు. కాని తనకు తెలియకుండా ఏదో జరుగుతోంది. అశాంతి దాపురించబోతోంది. ఇహమీదదది తన ఈ వృద్ధ ప్రేమను ఆమెకై గుమ్మరించాలన్న ఆశలన్నీ అడియాశ లౌతున్నాయి.

"నాన్నా!" అంది కూతురు గుమ్మంలోకి వచ్చి నిలబడి.

ఆదిశేషయ్యగారు తలఎత్తి చూసి "ఆఁ" అన్నాడు. కూతురు దగ్గరకు వచ్చి తండ్రి ముఖంలోకి భీతావహంగా చూస్తూ.

"అమ్మకి....ఏమవుతుంది నాన్నా?" అంది.

"ఏ....మో....తల్లీ

"అమ్మ ఏదో విషాదంలో మునిగివుంది నాన్నా!" అంది కూతురు కొంచం ఆలోచించి ఆవేదనతో.

"నీకు....ఎలా తెలుసును అమ్మా?"

"నేను ఊహించగలిగాను నాన్నా! ఇక్కడికి వచ్చిన రోజు రాత్రి అర్ధస్వగతంగా ఏవో మాటలు చెప్పింది. నాకెంతో భయం వేసింది. తాను ఏదో పొరపాటు చేశానని గొణిగింది. ఆ పొరపాటు నీకేమైనా తెలుసా నాన్నా?" అయన తడిఆరిపోతున్న గొంతుతో "అబ్బే .... తెలియదమ్మా."

"అమ్మ నాకు సరిగా చెప్పలేదు. అదే ఒకవేళ చెప్పటం ఏమో. 'అందరి స్త్రీలలానే బ్రతుకు' అని నన్నాశీర్వదిం

చింది. ఆమె ప్రవర్తన ఈ రీతిగా వుండటం నే నెన్నడూ చూడలేదు. నేను అతిగా మాట్లాడుతుంటే క్షమించు. ఏ స్త్రీ కూడా తాను చేసింది పొరపాటని మనసా వాచా చెప్పివేశాక ఇహ దానిని గురించి మథన పడదనుకుంటాను .... సంశయం వేధిస్తోంది నాన్నా."

"ఏమిటది ? ఏమిటమ్మా అది ?"

"అమ్మ తాను జీవించాలని కోరుకోవటల్లేదు. నేనిది బాగా గ్రహించాను. ఆమె వెయ్యికళ్ళతో మరణానికి ఎదురు చూస్తోంది.

ఆదిశేషయ్యగారు నిశ్చేష్టితుడయాడు. తనకు "ఏమిటది ?" అని జిజ్ఞాస కలిగించిన ఇందాకటి మాటలూ, ఈచివరి మాటలూ బాగా మనసులో నాటుకున్నాయి. ఈ విచిత్ర నాటకం. విపరీతమైన సంచలనాన్ని కలిగిస్తోంది. ఇంతకీ ఒకరి మనసు ఒకరు అర్థం చేసుకోలేదన్నమాట. డాక్టర్ మీ కేం భయం లేదమ్మా!' అన్నప్పుడు ఆమె కళ్ళల్లో ప్రతిబింబించే వ్యాకులపాటు తోకూడిన గగుర్పాటుకు అర్థం! ఆయనకు అర్థమయింది. తాను ఏమీ తెలుసుకోలేని మూర్ఖుడా. ఇప్పుడూ ఈ జ్ఞానదానం చేసింది తనకన్నా ఎన్నో సంవత్సరాలు చిన్నదైన కుమార్తె.

ఆయన కింతలో మెరుపు మెరిసినట్లు ఓ పరిష్కార మార్గం తోచింది. అది అద్భుతమైన యోచన. కాని భయంకరమైనది కూడా - సర్వసాధారణంగా చావు బ్రతుకుల్లోవున్న మనుషులకు తుది ప్రయత్నంగా ఓ చిట్కా వంటిది ప్రయోగిస్తారు. అది ఫలిస్తే అమోఘంగా ఫలిస్తుంది. లేదా నాశనం

వుండనే వుంది. ఈ తక్షణ మార్పుని గమనించి కూతురు కలవరపాటుతో "నాన్నా" అంది. ఆయన సమాధానమివ్వకుండా అక్కడి నుంచి నడిచి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆ రాత్రి ఒకనాటి మాదిరి భయానకంగా వుంది. పార్వతమ్మ పడుకునివున్న గదిలో బెడ్ లైట్ వెల్తురు తప్ప ఇల్లంతా చీకటి అలుముకొని వుంది. "పార్వతీ !" అని పిలిచాడు ఆదిశేషయ్యగారు ముందుకు వంగి.

ఈ కొద్ది రోజులుగా వస్తూన్న జవాబే వచ్చింది.

ఆయన ఒకసారి పెదవులు కొరుక్కున్నాడు. బరువుగా ఊపిరి విడిచాడు.

"నాతో ఇప్పుడైనా మాట్లాడవా !" నీ కింత మొండి పంతం ఎందుకు ? అమ్మాయి బాగా దిగులు పడింది. చిక్కి శల్యమైపోయింది....

ఆమె కనీసం సానుభూతిగా ఆయనవంక చూడనన్నా లేదు.

"పార్వతీ ! ఈ తుది ఘడియల్లోకూడా ఇలాగే వేధిస్తావేం ?"

"............"

ఆయన రుద్ధకంఠంతో "నీవు భగవన్నామ స్మరణలోనే కాలం గడిపితే నాకు సంతోషమే. మన యింటిలోవున్న రాములవారి పటం నువ్వు ఏ రోజయినా పూజించకుండా వుంటున్నావా ? పార్వతీ ! ఒకసారి ఆ పటం తెచ్చి నీ కళ్ళ ముందర వుంచేదా ?"

"............"

"నీకు ఎలా అనిపిస్తుంది ? నా మాటలు నావిగా గుర్తు పట్టగలుగుతున్నావా పార్వతీ ?"

"............"

"డాక్టర్ ఏదో చెప్పాడు. నీకు నిజంగానే మైకం క్రమ్ముతోందా ?"

"............"

"పార్వతీ ! పార్వతీ ! పలకవేం! నీ ఇంద్రియాలు నీకు స్వాధీనంలో లేవా ? అలా చూస్తున్నావేం ? ఎవరు కనిపిస్తున్నారు నీకు ? అయ్యో....అలా అయిపోతున్నావేం పార్వతీ.... డాక్టర్ చెప్పింది నిజమేనా ? నువ్వు .... నువ్వు .... నాకు దక్కవా ?"

పార్వతమ్మ తనువు పులకరించింది. ఆనందంతో ఆమె నేత్రాలు విస్ఫారితాలయాయి. తన్మయంగా ఒకసారి భర్త వంక వీక్షించింది. అబ్బ! ఆ బాధ, ఆ దుఃఖం....నిజంగా తను....! నిజంగా తను....!

పార్వతమ్మ కళ్ళుమూసుకుంది.

తాను చచ్చిపోతోంది. చచ్చిపోతోంది, "భగవాన్ ! నా కోరిక యీడేరుతోంది."

* * *

ఈ లోకంలో ఆదిశేషయ్యగారిలాంటి తెలివైనవాళ్ళు వుంటూ వుంటారు. పాపం పార్వతమ్మ బ్రతికింది. కాని అమ్మవారు పార్వతమ్మ తల్లితో ఎందుకు తప్పు చేప్పినట్లు !

(—०—)